

stil, z navadnega notarja postal gospodar Rima. Ali slava njegova je kmalu otemnela, vsemogočni tribun se je zameril in je moral pobegniti iz večnega mesta. Skri-val se je po gorah apeninskih. Kedar se je vrišč malo polegel, spustil se je Cola v Prago h Karolu, ki se mu je videl prav sposoben mož, da uresniči njegove sanja-rije. V zaupljivem razgovoru mu je odkril vse in na-govarjal Karola, naj bi šel v Rim in vso Italijo v svojo oblast spravil. No, Cola se je zmotil v Karolu, čegar treznost ni marala praznih sanj loviti. Tudi Cola se mu je krivoverskega mišljenja in govorjenja dozdeval, zato ga je poslal nadškofu, da bi ga podučil in po-boljšal. Naslednje leto je papež želel, da ga pošljejo njemu, ker je očitno krivoverec. Karol ga je dal v varnem spremstvu v Avinjon odpeljati.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Interpelacija poslancev dr. Tonklija in drugov.

Nj. ekscelenci vodji pravosodnega ministerstva.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Z odlokom od 6. oktobra 1881. prosila je Njih ekscelenca vodja pravosodnega ministerstva c. k. pred-sedstvo nadsodnije v Gradcu, naj:

1. okrajnim sodnijam, katerim se je z odlokom c. kr. nadsodnije v Gradcu od 7. marca 1881 določba c. k. najvišega sodišča od 16. februarja 1881, št. 1697 naznanila, javi in jih poduči, da ta določba ni spre-menila značaja v specijelnem slučaju izdane določbe in da ni zadobila čez določbo §. 12. obč. drž. zak. sezajoče pomembe, in da morajo okrajne sodnije tudi nadalje pri vporabljanji o jezikovnem vprašanji odločujočih za-konov in naredeb za posamne slučaje imeti pred očmi določila pravn. min. določbe od 15. marca 1862, št. 865, od 20. oktobra 1866, št. 1861 in od 5. septembra 1867, št. 8636;

2. naj c. kr. nadsodnija skrbi za to, da bodo sod-nije dobile v potrebi primernem številu tiskovin v slo-vanskih jezikih, kakor se je to dovolilo z določbo prav-nega ministerstva od 15. marca 1862, št. 865.

Da se to slednje laglje doseže, naročilo je c. kr. pravno ministerstvo c. kr. državni tiskarni, da oskrbi potrebne tiskovine v slovenskem jeziku in to z odlokom od 1. decembra 1881, št. 19.230 naznanilo c. kr. pred-sedništvu nadsodnije v Gradcu.

Le-ta pa je izdala:

1. C. k. okrajni sodnji sledeče pokaranje:

„C. k. okrajna sodnija se pokara, da se ni ozirala na dvorni dekret od 6. oktobra 1783, št. 197, ter da je dala odlok na tožbo Jere Bizjak po odvetniku dr. Čučku praes. 16. svečana 1881, št. 2855, katera je v nasprotji s §. 13 splošnega sodnijskega reda pisana v slovenskem jeziku, kar se ne more odobravati tudi ne z ozirom na ministerski odlok od 15. sušca 1862, št. 865/P., ker je namen tega odloka le ta, da se sme v notranjem ura-dovanji slovenščina rabiti le nasproti takim strankam, ki družega jezika niso zmožne, med tem, ko je dr. Ču-ček gotovo zmožen nemškega jezika.

V Gradcu 11. prosenca 1882.

Waser l. r.

2. Vsem podložnim c. kr. okrajnim sodnijam pa sledečo okrožnico:

„Vsled odloka vis. c. k. pravosodnega ministerstva od 1. grudna 1881, št. 19.230, je c. kr. dvorna in dr-žavna tiskarna izrekla, da hoče zanaprej priskrbeti tudi slovenske tiskovine in sodnijam pošiljati po določeni

ceni, kakor jih za druge jezike, ako bodo sodnije v slo-venskem delu graške nadsodnije jemale take tiskovine samo od dvorne tiskarne. Vsled tega naj se naročé slovenske tiskovine — če taki pri tamošnji sodnji za čisto slovenske nemščine nezmožne stranke po obstoje-čih določbah potrebuje (min. odl. 15. sušca 1862, št. 865), odslej pri drž. tiskarni, ne več tukaj. Ker ste pa s tiskovinami za l. 1882. uže od tukaj preskrbljeni, zato naredite izkaz o potrebnih slovenskih tiskovinah še le za l. 1883 in tako za vsako leto naprej, ter ga tu sem predložite, da pozvemo skupno potrebo in se zamoremo pogoditi z državno tiskarno. Stroški za te tiskovine se vzamejo iz pavšala in se morajo koj po sprejetji tisko-vin državni tiskarni neposredno doposlati.

V Gradcu dne 2. prosenca 1882.

C. k. nadsodnije predsednik:
Waser l. r.

Prva navedena določba je imela posledico, da je pri c. kr. sodnijah v Kranjski in v slovenskih krajih po Štajarski in Koroški raba slovenskega deželnega je-zika nemogoča, ker je ta dovoljena le onim strankam, katere so izključno le slovenskega jezika zmožne in pri-dejo brez odvetnika pred sodnijo, te pa se večinoma same zastopati ne morejo in se torej določbi poslujočega sodnika gledé jezika upogniti morajo; če pa stranke za-stopa pred sodnijo odvetnik, ne dovoli se mu raba slo-venskega jezika, ker so slednji tudi nemškega jezika zmožni.

Da se ta določba nadsodnije umeva v tem smislu, dokazuje v „Slov. Narodu“ št. 29. od 6. februarja leta 1882. pod naslovom: „Boj za slovenščino pred ljublan-sko mestno delegirano okrajno sodnijo“ priobčeni slučaj.

C. kr. deželne sodnije svetovalec Ledenig je baje pri obravnavi dne 3. februarja 1882 na tožbo v sloven-skem jeziku vloženo in rešeno dovolil slovensk zapisnik le pod pogojem, da odvetnik dr. Štempihar nemški prevod priloži, in prej uže je taisti deželne sodnije sve-tovalec pri obravnavi dr. Štoru, koncipijentu odvetnika dr. Zarnika, odbil sprejem v slovenščini narekovanega zapisnika in ga prisilil, da je moral napraviti nov za-pisnik v nemškem jeziku.

Posledica določbe nadsodnijskega predsedstva bila bi toraj ta, da bi vse sodnije graškega nadsodnijskega okrožja morale še vse leto 1882. rabiti le nemške tisko-vine in da bi se namen slovenskih tiskovin za eno celo leto zaprečil.

Gledé na to, da gori navedene pravnega minister-stva naredbe imajo jasni namen, da izvedenje ena-koprapnosti slovenskega jezika pri sodni-jah omogočijo in zagotovijo;

gledé na to, da je enakopravnost slovenskega je-zika v šoli, uradu in javnem življenji po članu 19. drž. temelj. zakona od 21. decembra 1867, št. 142 od države priznana;

gledé na to, da ravno navedeni drž. temelj. zakon rabo slovenščine v uradu sploh, kakor tudi pri sod-nijah nepogojno priznava in je ne dela od tega zavisne, da je pravo iskajoča stranka nemščine zmožna;

gledé na to, da ravno omenjeno postopanje c. kr. nadsodnijskega predsedstva v Gradcu stoji v očitnem nasprotji z vsemi obstoječimi zakoni in z vsemi razglašeni naredbami pravosodnega ministerstva, da vleče uže na opozicijo, katera meji uže na upor proti pravnega ministerstva naredbam, da narodno čuv-stvo slovenskega naroda žali, pravo iskajo-čim slovenskim strankam na Kranjskem, Šta-jarskem in Koroškem nepotrebno nagaja in opravičeno razburjenost vsigdar državi zve-stega slovenskega prebivalstva teh dežel

prouzročuje in pospešuje in je sposobna, da omaje njega zaupanje do gotovega, natančnega in nepristranskega pravosodja;

in naposled gledé na to, da ni zakoni ni pravosodnega ministerstva naredbe ne dajejo c. k. nadsodnji v Gradci pravice, da po svoji samovolji predpisuje obravnavni jezik pri sodnijah in zadržuje iz ničevih vzrokov rabo slovenskih tiskovin:

dovoljujejo si podpisani Nj. ekselenci vodji pravosodnega ministerstva staviti naslednja vprašanja:

1. Je li c. k. pravosodnemu ministerstvu znano, da

a) posamne sodnije vse slovenske vloge odbijajo in ne hote sprejemati v slovenščini pisanih razpravnih zapisnikov?

b) da je c. kr. nadsodnijsko predsedstvo v Gradci one c. kr. sodnije, katere so v slovenščini spisane vloge sprejemale in reševale, zaradi tega grajalo?

c) da je c. kr. nadsodnijsko predsedstvo z odlokom od 2. januarja 1882, št. 9221, ustavilo vpeljavo slovenskih tiskovin za l. 1882, da si je bila z odlokom od 1. decembra 1881., št. 19.230 naročena?

2. Ali misli vlada delati na to, in s katerimi sredstvi, da se bode slovenskemu narodu pri c. k. sodnijah vendar uže neomejena raba slovenskega jezika omogočila in zagotovila?

Na Dunaji dne 10. februarja 1882.

Dr. Tonkli. Dr. Vošnjak. Obreza. Klun. Margheri. Herman. Nabergoj. Gödel. Lannoy. Viljem Pfeifer. Windisch-Grätz. Dr. Monti. Šupuk. Dr. Vitezič. Dr. Trojan. Grof Harrach. Dr. Rendič. Hladik. Penk. Dr. Matuš. Dr. Steidl. Dr. Krofta.

Zabavne stvari.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

Dol je zala vas, hiše prav čedne, nekatere celó gospóske; le cerkev se mi za tako ponosno vas preponižna in tudi premajhna zdi, čeravno drugače ni ravno revna. Zraven cerkve čez cesto je grofov Attemsov grajščina, po kateri je najbrže kraj dobil nemško ime „Lustthal“, ker je res lepo in obširno posestvo; škoda le, da so vsa poslopja zdaj v slabem stanu, vrti zanemarjeni, knjigarna prodana in — kakor sem slišal — vsa grajščina na prodaj. V gaji na vrtu so grozne „platané“, drevje, kakoršno se le redko kje vidi. Zopet nov dokaz, kako žalostno propada tuje plemstvo na Kranjskem. Gostoljubni gospod župnik, ki je tudi marljiv in umen kmetovalec, mi je preprijazno razkazoval kraj; med drugim mi je pokazal tudi dve poslopji, ki ste bili na posilni dražbi prodani. Pa kaj poslopji! Razvaline, nič ko golo zidovje, vrt brez drevja — sploh hakor pogorišče. Pač res treba, da postava o pokončevanju takih posestev kmalu v strogo veljavo stopi. Taka „poslopja“ niso groša vredna, najbolje, da jih kupec čisto podere in šodro stran zvozi.

Prijetno in vsaj meni preneglo je pretekla večer ob raznih pogovorih, zjutraj pa, ko se zvedri, jo vdarim na desno proti Ihanu. Vljudni gosp. župnik me spremi še do pol pota, potem se poslovim in maham sam dalje. Cesta drži skoz jelševje in vasi in ko prideš iz goščave, zagledaš nekoliko vzvišeno na podnožji podogastega holmca belo cerkvico s ponosnim farovžem in zalim novim šolskim poslopjem; to je Ihan, vas sama pa se razprostira spodej precéj široko po vodeni planjavi; voda je bistra in čista, da jo je uže kar lepo gledati;

ponuja se kar sama, da človek nehoté žejen postane.

Čeravno je kraj tako blizo mojemu domu in Ljubljani, ga vendar še nisem nikdar videl; zato in ker tukaj prijatelj mi iz šolskih let verne ovčice pase, se spnem proti cerkvi in vzdignem gospoda; par kozarcev dolenjca, ki se prav prileže, pa se napotiva oba proti Domžalem.

Hoja po čednih stezah je, akoravno se je bilo popolnem zvedrilo in se uže solnčni žarki čutili, prav prijetna in kratkočasna zavoljo živahnega pogovora. Kedar stari prijatelji, ki se le malokdaj vidijo, skup zadenejo, je zmiraj dosti govoriti, če bi tudi še za politiko ne marali; le prekmalu mine čas in tako sva tudi mi dva še preneglo v Domžaljah.

Kdor je ta kraj pred kakimi 20 leti videl, bi ga zdaj več ne poznal; prej pohlevna vasica je zdaj podobna ponosnemu trgu in to posebno zavoljo velikih fabrik, kjer se izdelujejo slamniki in drugo slamnato orodje. V mengiški okolici so od nekdanj uže kite pletli, posebno pozimi, in tudi delali slamnike, pa vse je bilo le priprosto blago; tudi so se le manj premožni in revni ljudje s tem pečali; do izdelovanja slamnate robe na debelo in fino se domačini žalibog niso mogli povzdigniti, treba je bilo tujcev, Tirolcev, ki so se tu nakupili in naselili ter postavili velike fabrike, v katerih zdaj domačini kot delavci služijo; vendar so še veseli pičlega zaslužka, dobiček pa delajo priseljeni tujci. Žalostno, da si naš Kranjec sam ne vé in tudi ne more pomagati, ker mu manjka denarja in poguma, pa tudi obrtnijskih šol, kakoršne vsi drugi narodi uže imajo. Res, kar žalost obide človeka, ko vidi najlepše reči v rokah tujcev, katerim mora ubogi in zanemarjeni domačin potem hlapčevati, če jim je še po godi!

Tako in enako sva se pogovarjala s prijateljem, ko sva pred razhodom v gostilnici pila vsak en vrček vsak na družega zdravje. Pivo nama je dišalo, ker naju je bila pot prej vendar nekoliko razgrela. Gostilnici ste tu dve boljših, prav po gosposki vrejeni, le temu sem se zavzel, da krčmarica (Trolka) ni znala nič ko nemški. Jej uže treba ni učiti se, kdor hoče pri nji kaj dobiti, naj se prej njenega jezika uči. Vendar prevzetna ni bila, to moram reči, tudi ponosna ne na to, da slovenski ne zna (kakor marsikateri tujec pri nas), marveč je rekla precej pohlevno: „Ich kann leider nicht kranerisch, die Herren kennen ja deutsch“. Moj prijatelj je rekel, da je drugače poštena in postrežljiva žena in tako sem jaz uho in oko zatisnil ter zavrl svojemu jeziku, ki je hotel uže ropotati.

Ura bíje, poldne odzvoní na Goričici (zvona glas D), vzdigneva se in se razideva; gospod gre nazaj, jaz pa naprej proti Dobu. Cesta je lepa, solnce pripeka, zato razpnem solnčnik in se pomikam počasnih korakov naprej. Svojo priljubljeno „viržinko“ (sine qua non) med zobmi premišljujem zgodovino te ceste, katera je imela zlate dôbe, pa jo je železnica čisto na kant spravila. Pa o tem še pozneje; v premišljevanji tudi nisem prišel daleč, ker motilo me je šumeenje kamniške Bistrice pred Virom, po deževanju zeló narastle. Z mosta, ki je precéj dolg, pa tudi zeló boren v napravi, sem gledal valove, močne, a bistre in jasne kakor ribje okó; gnali so seboj marsikaj, posebno šture, korenine in drevesa — dokaz, da je voda kje hudo trgala. Bistrica je eden večih hournikov, ki vsako leto kaj škode naredi.

Tako slonečemu na ograji mi potrka nekdo na ramo in praša:

„Ali Jim je kaj v vodo padlo? Ali pa morda še nikdar tekoče vode videli niso?“

Kaj čem? Nasmehnem se, pomirim o obojem vprašalca, čvrstega in prijaznega kmeta, ter grem naprej proti Viru, kamor je le še par sto korakov. Vir je bil nekdanj lepa postaja voznikov, ob cesti vidiš ponosna in